

Türkiye’de Yayın Yapan Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerdeki Şiddet Olgusunun Analizi

Özgür ÖZEN*
Faik KARTELLİ*

Öz

Televizyonun etkileri konusunda belki en çok tartışılan konu şiddettir. Çocuk programlarının %61’i şiddet içermektedir. Çizgi filmlerdeki şiddet oranı daha fazladır. Televizyondaki şiddet ile çocukların şiddete yönelik davranışları arasında ilişki vardır. Yapılan araştırmalara göre, çocukların televizyonda gördükleri olumlu ve olumsuz davranışları öğrendikleri ve denedikleri görülmüştür. Çocuklar televizyona araştırmacı gözüyle bakmaktadırlar ve izledikleri görüntüleri anlamlandırmaya çalışırlar. İlgileri genellikle karakterlerin, sahnelerin hızlı değişimi ve şiddet üzerinedir. Türkiye’deki çocuk televizyon kanallarında yayınlanan çizgi filmlerde şiddet öğelerinin çok sık kullanılması ülkemiz çocukları açısından ciddi riskleri beraberinde getirmektedir. Medyadaki şiddetten etkilenen çocuklar, kendilerinin de şiddet kurbanı olabileceklerini düşünmekte korku ve kaygı duymaktadırlar. Bu çocuklarda ağlama sıklığı, saldırganlık eğilimi, uyku bozuklukları, benlik değerinde düşme, dikkatini odaklaştırma sorunları ve depresyon eğilimi artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Kanalları, Çizgi Film, Televizyonda Şiddet, Televizyonun Etkisi

Analysis of Violence in Cartoons Broadcasted on Kids TV Channels in Turkey

Abstract

Violence is probably the most discussed effect of television. 61% of the children programs contain violence. The amount of violence in the cartoons is higher. There is a relation between the violence on television and children’s violent behavior. Previous studies show that, children learn and attempt the positive and negative behaviors they see on TV. Children look at the television from the perspective of

* Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Görsel İşitsel Medya Yapımcılığı Bölümü, ozgurozen@sdu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Film Tasarımı Bölümü, faik.kartelli@gmail.com

a researcher and try to make sense of what they watch. Their interest is generally in characters, rapid change of scenes and violence. The frequent use of violent elements in cartoons, which are broadcasted on Kids TV channels in Turkey, brings serious risks to the children of our country. Children who are affected by violence in the media are afraid and worried that they may also be victims of violence. For such children, the following tendencies increase: frequency of crying, aggression tendency, sleeping disorders, decrease in self-esteem, attention focusing problems and depression.

Keywords: Children's Perception, Children Preschool, Children and Cartoon, TV and Violence, Impact of Television.

Giriş

Çocuk; öğrenmenin ve gördüğünü taklit etmenin diğer tanımıdır ve televizyonun görüntülü mesajlarla çocuğun görme duyusuna hitap etmesi (Küçük Kurt, 1989, s. 19), çocuğun öğrenme sürecinde oldukça etkilidir. Televizyonun çocuk açısından önemini Linstrom (2003, s. 65) aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Televizyonun mesajları, çocuğun dünyasına, çocuk için çok önemli olan görsel öğeleri, eğlenceli müzik ve seslerle birleştirerek taşıyabilme özelliğine sahiptir. Televizyon uyarıcı ve paylaşılabilen bir deneyimdir. Çocuklar arkadaşlarıyla onun karşısına oturup gösterilenlerle ilgili yorum yapılabilir. Televizyon, çocuklarla anne babalara aynı iletişim kanalından erişmeyi, göreceli olarak kolaylaştırır.

Çeşitli görsel işitsel iletişim kaynaklarından çocuklar ve yetişkinler çizgi film seyretmektedirler. Bu çizgi filmlerin çoğunluğu, yabancı yapım olup günümüzde yerli yapım çizgi filmler de bulunmaktadır. Televizyonda gösterilen çizgi filmlerin çoğunluğu tematik çocuk kanalları vasıtasıyla gösterilmektedir. "Aynı tür programları yayınlayan içerik bakımından ortak özelliklere sahip haber, çizgi film, spor, belgesel, müzik gibi belirli bir konuda programların yayınlandığı TV kanalına tematik kanal denir." (Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun-3984, 2015).

Tematik yayıncılığın en yaygın kullandığı yöntem hedef kitle belirlemek ve bu hedef doğrultusunda yayın içeriğini oluşturmaktır. Bu alanda etkiye açık kitle çocuklardır. Çocuklara yönelik yayın yapan kanallar her zaman izleyici bulmaktadırlar. Bu kanalların izleyicileri arasında çocuklar olduğu gibi, çocukların ne izlediğini merak eden ebeveynlerde bulunmaktadır (Küçükkerdoğan, 2009, ss. 171-172).

Türkiye'de ilk çizgi film ve çocuk kanalı 1997 yılında kurulan Maxi TV'dir. Günümüze kadar çeşitli tematik çocuk kanalları kurulmuştur. Daha sonra Jojo TV, D Çocuk, Yumurcak TV, Cartoon Network Türkiye ve 24 Ekim 2008 tarihinde ise TRT Çocuk kanalı kurulmuştur (Doğan & Göker, 2012, s. 10). Tematik kanal sıralamasında çocuk kanallarının izlenme oranının diğer tematik kanallara göre daha fazla olduğu görülmektedir. IPSOS KMG şirketinin 4-14 yaş grupları arasında 1500 kız ve erkek çocukla yaptığı Mayıs 2012 tarihli "Çocukların Medya Tüketimleri

ve Yaşam Şartları” araştırmasına göre, Türkiye’deki 8,5 milyon çocuğun %67’si çocuk kanallarını takip etmektedir. %95 oranında çocuk ise her gün TV izlemektedir (Koloğlu, 2013).

TV’de şiddet görüntülerini izleme, özellikle gelişimsel özellikleri dolayısıyla gerçek-fantezi ayırımını yapamayan küçük yaştaki çocukları olumsuz bir biçimde etkilemektedir. TV’de şiddetin, yalnız çocuklar için söz konusu olmayan bir başka önemli sonucu da, şiddet içeren programların genel olarak yoğun biçimde yayınlanması, dolayısıyla dünyanın güvensiz bir yer olduğuna ilişkin bir “kültürleme” yaratmasıdır. Bir başka önemli etki de çizgi filmlerde, çoğunlukla bir sorun çözme aracı olarak şiddetin kullanılması ile ilgilidir. Şiddet filmlerini izleyen çocuk, kötülere cezalandırmak adına olsa da şiddetin “işe yaradığı” iletisini almakta ve “gözlemsel öğrenme” aracılığıyla şiddet davranışını benimsemektedir (RTÜK, 1997).

Şiddetin pek çok araştırmacı tarafından yapılmış her seferinde farklı bir yönünü ön plana çıkaran çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır. Bu tanımlar konunun akademik olarak araştırılmasından kaynaklanmaktadır (Özonur Çöloğlu, 2010, s. 23). Şiddet kişinin kendine yönelik (özkıym, bedene zarar verici self mutilasyon uygulamaları) ya da dışarıya yönelik (canlı veya cansız; amaçlı ve amaçsız) olmak üzere iki temel görünümde değerlendirilebilir. Şiddet davranışı, farklı görünümde toplumda karşımıza çıkar. Toplumdaki şiddet görünümünün- ister kendine yönelik olsun, ister başkasına yönelik- her biri ayrı ayrı ciddi bir sorun olma özelliği taşır (Güleç, vd., 2012, s. 112-137):

Şiddet, iletişim çağında kitleleri tehdit eden ve bireyleri doğrudan etkileyen biçimlere kolayca bürünebiliyor: Kitlesele ve bireysel yönüyle şiddet, çok hızlı olarak kamuya açık temsil edilir duruma gelebiliyor. Bu temsilin en somut biçimi ise medya ortamında ortaya çıkıyor. Medyaya yansıyan haliyle şiddet, yirminci yüzyılın şahit olduğu şiddetten ayrı olarak “anlı” bir şiddet değil, “sürekliliği” olan şiddettir. Şiddet artık, her şeyin normalleştiği bir dünya varisidir (Şirin, 2011, s. 169).

Şiddetin dar tanımıyla yetinmek ve sadece fiziksel şiddette ağırlık vermek, şiddet kavramına belli bir açıklık kazandırsa da, hem eksikler taşımasına, hem de bazı toplumsal gelişmeleri ve sistemlerin yol açtığı zararların göz ardı edilmesine neden olabilmektir (Ünsal, 1996, s. 32). Bu nedenle; geniş anlamda şiddet, insan üzerinde fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskılar olarak tanımlanmaktadır (Ünsal, 1996, s. 33). Bunlara ek olarak; ekonomik şiddet, medya terörü, enflasyon, işsizlik, doğa ve çevrenin tahrip edilmesi de şiddet olgusu içinde yer almaktadır. Şiddet olgusunu temel olarak fiziksel, sözel ve duygusal şiddet olarak üç başlık altında incelenmektedir.

Fiziksel şiddet: İnsanların bedensel bütünlüğüne yönelik sert ve acı verici edimler olarak tanımlanmaktadır. Tekmeleme, tokat atma, yumruk atma, sopa ile vurma, bıçaklama, silah kullanımı, yakma, işkence gibi insanlara acı veren, yaralayıcı veya ölümlü sonuçlanan eylemler fiziksel şiddet örnekleri içinde yer almaktadır. Başkalarına yönelik şiddet eylemlerinin dışında intihar, intihar teşebbüsleri gibi insanın kendine yönelttiği ve bedensel bütünlüğüne zarar veren eylemler de fiziksel şiddet içinde bulunmaktadır (Ünsal, 1996, s.31.).

Sözel Şiddet: Bağırma, kötü konuşma, küfür, hakaret, azarlama, aşağılama şeklinde uygulanan bir şiddet türüdür. Sözel şiddette, korku unsuru önemli bir olgu olarak düşünülmektedir. Bu durumda uygulanan sözler ve hareketler korkutma, sindirme, istediğini yaptırma amacıyla kullanılmaktadır. Hakaret, küçük görme, aşağılama, ağır sözler söyleme, güveni sarsarak psikolojik açıdan istismara yol açan uygulamalar, sözel şiddet olarak algılanmaktadır. Toplumsal yaşamda, terbiye ve disiplin amacıyla bir yöntem olarak kullanılan sözel şiddet, bireylerde ruhsal zarara yol açmakta ve şiddet davranışlarına eğilimi artırmaktadır (Güz, 2007, s. 90).

Duygusal Şiddet: Bireyin kendine yönelik değer duygusuna, benliğine, saygısına zarar vermeyi, korkutmayı, kendisini güçsüz ve aciz hissetmesine neden olan ve şiddete başvuran kişinin şiddetin mağdurunu kontrol altına aldığını hissetmesini amaç edinmiş şiddet türüdür (Güz, 2007, s. 89). Ayrımcılık yapmak, küçük düşürmek, manevi baskıda bulunmak, görmezlikten gelmek ve küsmek duygusal (psikolojik) şiddet davranışlarına örnek olarak sayılabilir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007, s. 18.).

Medyadaki, özellikle televizyondaki şiddetin etkileri üzerine yapılan araştırmalar dört kuram üzerine yoğunlaşmaktadır (Rigel, 1995, s. 215). İlk olarak Aristo tarafından ortaya konulan **Arınma Kuramı**; saldırganlık güdülerinin, saldırganlığın açığa vurulması ya da boşaltılması ile azaltılabileceğini öne sürmektedir. Televizyondaki şiddeti izleyerek, şiddet duygusunda arınma süreci biçiminde tanımlanan bu kuram, insanın doğasında bulunan ve gündelik sorunlarla birlikte açığa çıkan saldırganlık dürtülerini, televizyonda benzer olayları izleyerek, gerçek yaşamdaki şiddetten arınma sürecini öngörmektedir. Televizyonun, arınma teorisinin tersine, bireylerin önceden öğrenmiş olduğu şiddeti açığa çıkarıcı ve hızlandırıcı bir etki yaptığı savından yola çıkan **Saldırganlık Kuramı**'na göre; birey, göstergesel ortamda gördüğü şiddeti gerçek yaşamda uygulamaktadır. Medyadaki şiddetin, gerçek yaşamdaki şiddeti körüklediği yönündeki bir başka kuram ise, **Güçlendirilmiş Saldırganlık Kuramı**'dır. Bu kurama göre; saldırganlık eğilimi fazla olan birey, televizyondaki şiddeti, gerçek yaşamda kullanabilmek için bir deneyim biçiminde algılamaktadır. Şiddet ve medya konusundaki dördüncü temel kuram ise **Deneysel Öğrenme Kuramı**'dır. Bu kurama göre; şiddet içerikli programlar, bireylerin şiddeti öğrenmesinde etkilidir. Daha çok çocuklara uygulanabilen bu kurama göre, göstergesel ortamdaki şiddet, çocukların davranışları öğrenme sürecinde, karakterlerin biçimlenmesinde etkili olmaktadır (İldeş, 2002, s. 67).

Televizyonun bireyler üzerine etkileri arasında en çok üzerinde tartışılan konu şiddettir. Çocuklara yönelik hazırlanan çizgi filmlerde bazen şiddet olgusunun daha fazla görüldüğü ve %61'inin şiddet içeriğine sahip olduğu saptanmıştır. Şiddet içerikli görüntüleri izleyen çocukların gösterdiği tepkilere yetişkinler de tanık olmaktadır. Televizyonda izlenen şiddet ile çocukların şiddete yönelik davranışları arasında ilişki bulunmaktadır (Özmert, 2005, s. 337-354).

Televizyon, etkisini en fazla etkiye açık durumdaki çocuklar ve gençler üzerinde göstermekte; onların davranışlarına ve oyunlarına etki etmektedir. Televizyonun izleyenler üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarda; fiziksel, ruhsal ve cinsel saldırganlığı, anti-sosyal kişilik

yapısını, asiliği, isyankârlığı, daha çok öfkelenmeyi, suiistimali, cezalandırmayı, alkol ve sigara kullanımını ve yemek yeme alışkanlıklarında değişikliklere neden olduğu saptanmıştır. Ayrıca çok fazla televizyon seyreden çocuklarda yağlı, şekerli yiyecek reklamlarından dolayı da gelişimin geri kaldığı ve bu çocukların gündüz daha az başarılı oldukları üzerinde durulmaktadır (Ayrancı, Köseoğlu & Günay, 2004; s. 133-140). Şiddet içerikli çizgi film izleyen çocuklar, birbirlerine şiddet uygulayabilmekte ve daha agresif davranabilmektedirler. Bu çocuklar oyun oynarlarken daha tahrip edici ve yıkıcı davranışlarda bulunabilmekte, oyunun kurallarına uymamakta, televizyonda gördükleri şiddeti taklit etmekte, oyunda daha sabırsız davranabilmekte ve erken ayrılabilirler. Bunlarla birlikte çocuklar, ağrıya ve şiddete daha az duyarlı hale gelebilmektedirler (Karatay, Keskin, 2006, s. 141).

Şiddet içerikli televizyon programları, seyircilerin bir bölümünü duyarsızlaştırırken, diğer bir bölümünü aşırı duyarlı hale getirmektedir. Kötü dünya sendromu yaklaşımına göre, dünya eskiye kıyasla daha tehdit edici bir yer olarak algılanmaktadır. Medyadaki şiddetten etkilenen küçük yaşlardaki çocuklar, kendilerinin de şiddet kurbanı olabileceklerini düşünmekte ve korku/kaygı geliştirmektedirler. Bu çocuklarda ağlama sıklığı, kucak isteme, saldırganlık eğilimi, uyku bozuklukları, kekeleme, tuvalet alışkanlıklarında bozulma, güven sorunları, sosyal etkileşimden kopma, psikosomatik bozukluklar, benlik değerinde düşme, dikkatini odaklaştırma sorunları ve depresyon eğilimi artmaktadır. Bunun sonucunda şiddete karşı kendini zayıf hisseden çocuk saldırganlığı bir savunma yolu olarak benimsemekte ve yaptığı davranışı haklı çıkarmaktadır. Çocuklar problem çözmenin bir yolu olarak şiddet olgusuna kullanmaya başlamaktadır. Kendisinden küçük çocuklara ve arkadaşlarına şiddet uygulayabilmektedir. Ayrıca, şiddet programları izleyen çocuklar, yardım istendiğinde daha yavaş davranmakta ve empati yapma becerileri azalmaktadır. Daha agresif yapıya sahip olan çocuklar, daha agresif programlar tercih etmekte ve gördüklerini davranışa geçirmeleri daha kolay olmaktadır (Kahrıman, 2013, s. 10).

Şiddet içerikli çizgi film programları izleyen çocukların, sekiz yaşına kadar çocukların yaşadıkları agresyon, aynı zamanda yetişkinlik döneminde yaşanacak sürekli agresyonun belirleyicisi durumundadır. Bu çocukların yetişkinlikte suç işleme potansiyelleri artmakta, büyüdükleri zaman, sorunlara daha yüzeysel yaklaşmakta ve duyarsız kalmaktadır. İlerleyen yıllarda yetişkin gibi davranmaya istekli olmamakta ve başkalarına dürüst davranmamaktadırlar (Karatay, Keskin 2006, s. 140).

Sonuç olarak; çocuklar çizgi filmlerden etkilenmekte onları model olarak almakta ve taklit etmektedirler. Şiddet içeren çizgi filmlerde konu ne olursa olsun, iyiler ve kötüler bulunmaktadır. İyiler ve kötüler arasında problemlerin şiddet uygulanarak çözümlenmekte olduğu görülmektedir. Şiddet olgusu oyun gibi çocuklara sunulmaktadır. Ayrıca çizgi filmlerdeki şiddet içeren görüntüler ekranda belirgin olarak gösterilmektedir. Çizgi filmlerde şiddet olgusunu analiz eden çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu araştırma; Türkiye'de yayın yapan çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Metodoloji

Yapılan araştırmada çocuk kanallarından seçilen çizgi filmlerdeki şiddet durumunun incelemesi yapılmıştır. Analiz yapılan çizgi filmler, Türkiye’de en çok izlenen çocuk kanallarından seçilmiştir. Her çocuk kanalından seçilen 42 çizgi filmin analizi yapılmıştır. Türkiye’de en fazla izlenen çocuk kanalları ise; Cartoon Network, Disney Channel, Minika Çocuk, Minika Go, Planet Çocuk, TRT Çocuk’dur (Demirkol, 2013, s. 24). Her çocuk kanalının yayın akışındaki çizgi filmler ele alınarak; her kanal için yedi farklı çizgi filmin analizi yapılmıştır. Altı kanal ve toplam 42 çizgi filmin şiddet düzeylerine bakılmıştır (Tablo 1). Analiz yapılırken; çizgi filmlerin yayın süresi, içerik kısmı, çizgi filmdeki çekim sayısı, yapım türü (yerli-yabancı), şiddet varsa şiddetin türü ve süresine bakılmıştır.

Yöntem olarak, Türkiye’de en çok izlenen çocuk kanallarından Mayıs 2015 tarihi boyunca yayınlanan çizgi filmler içinden rastgele örneklem seçimi yöntemi ile seçilen 42 örnek incelenmiştir. Analiz yapılırken her çizgi film için künye oluşturulmuştur. Künyede çizgi filmin yayınlandığı çocuk kanalı, çizgi filmin adı, yayın tarihi, süresi, yerli ya da yabancı yapım olması belirtilmiştir. Ayrıca her çizgi film için, onu anlatan bir görüntü çizgi film künyesinin yanına yerleştirilmiştir. Çizgi filmin içerik kısmı birebir olarak yazılmıştır. İçerik kısmından sonra çizgi filmde şiddetin varlığına bakılmıştır. Eğer çizgi film şiddet içermiyorsa şiddeti içermediği belirtilmiştir. Çizgi film şiddet içeriyorsa şiddet türlerine göre fiziksel, sözel ve duygusal şiddet türlerine bakılmıştır. Çizgi filmde şiddet türleri belirlendikten sonra; şiddet türü yazılmış, şiddetin görüldüğü içerik kısmı, şiddetin süresi yazılmıştır ve şiddetin görüldüğü karelerle desteklenmiştir. Ayrıca her çizgi film için çekim ölçeklerine göre; genel çekim, yarı genel çekim, boy çekim, diz çekim, bel çekim, göğüs çekim, omuz çekim, baş çekim, özel çekim, ayrıntı/detay çekim sayıları incelenmiştir.

Tablo 1: Çalışmada Yer Alan TV Çocuk Kanalları ve Analizi Yapılan Çizgi Filmler

Çocuk Kanalları	Analizi Yapılan Çizgi Filmler
Cartoon Network	Steven Universe, John Bravo, Adventurtime, Gumball, Ninjago, Drama Adası, Ben10 Onmiverse.
Disney Channel	Doraemon, Esrarengiz Kasaba, Calimero, Muhteşem Örümcek Adam, Lanfeus ve Sihirli Madalyon, Fineas ve Förb, Jake ve Varolmayan Ülkenin Korsanları.
Minika Çocuk	Emilie, Dong Dong, Sevimli Ayıcıklar, Günün Dinazoru, Çilek Kız, Babar ve Badou, Dong Dong.
Minika Go	Fish ve Cips, Maxstell, Ayşegül, Tenkai Şövalyeleri, Yemek Laboratuvarı, Koyun Shaun, Oscar Çöllerde.
Planet Çocuk	Ayas, Pisi, Leliko, Scooby Doo, Şehrin Kahramanları, Super Köpek Kripto, Mia ve Ben.
TRT Çocuk	Pepee, Mini Mini Hutoşlar, Kuzucuk, Canım Kardeşim, Çatlak Yumurtalar, Pepee, Ciciki.

Çocuk Kanallarından Seçilen ve Analizi Yapılan Çizgi Filmlerden Örnek

Yayınlandığı Çocuk Kanalı:

Çizgi Film Adı: Steven Universe / Cheeseburger Backpack

Yayın Tarihi:10.05.2015

Yayın Saati: 17.30

Süre: 10 dakika

Dizi halinde, Yabancı Yapım/ Genel İzleyici

İçerik olarak incelediğimizde, Steven evinde beklerken sipariş ettiği paketin kargo görevlisi tarafından getirildiğini görür ve bahçeye iner. Steven kargodan gelen çantayla arkadaşlarına yardım etmek istemektedir. Yeni görevleri Ay Tanrıçası'nın heykelini gece yarısından önce deniz kulesinin tepesine yerleştirmektir. Bu sırada ışınlanarak deniz kulesine gelirler. Steven kulenin dış duvarlarından iki kazağı birbirine bağlayıp kuleye çıkarken; Ametist, İnci ve Garnet kamçıyı kullanarak kuleye çıkarlar. Kule yıkık dökük haldedir ve kristal karidesler kulenin her yerinde bulunmaktadır. Steven yolun üzerindeki kristal karideslerden kurtulmak için Cheeseburger çantasını kullanır. Daha sonra Cheeseburger çantasından şişme bot çıkarır. Botla nehirden geçerler ve Ay Tanrıçası'nın kaidesine gelirler. Steven çantadan heykeli çıkarmaya çalışır, fakat heykeli bulamaz. Buz zemin eriyince Steven ve arkadaşları suya düşerler. Ancak üç saate eve dönebilirler. Cheeseburger çanta adlı bölümde şiddet öğeleri karakterlerin yapısıyla ilintilidir. Ay Tanrıçası'nın heykelini deniz kulesine yerleştirmek için ışınlanma, gerçek hayatta olmayan kristal karidesler gibi varlıklar vardır. Bağırma, korku, şaşırma gibi davranışlar yoğun olarak kullanılmıştır. Bu çizgi filmde şiddet öğeleri görülmektedir.

“Kargocu, Steven’a müşterilerden kargoyu verdiğine dair imza almadığında patronun bağırıldığını söylemesi.” (Şiddetin Türü- Süresi: Sözel Şiddet - 2 Saniye).

“Steven’ının cheeseburger şeklindeki çantasına çeşitli eşyalar koyarken Bay Kuizi adlı oyuncuğunun üzerine basması ve oyuncuğu eline alıp onu sarması. Bay Kuizi’nin beni sarsma çocuk demesi.” (Şiddetin Türü- Süresi: Fiziksel Şiddet - 10 saniye).

“Amethyst’in alaycı bir şekilde Steven bizimle gelsin hem eğitim almış olur demesi.” (Şiddetin Türü- Süresi: Sözel Şiddet - 2 saniye).

“Ametis’in Steven’a bağırarak çek şunu benden demesi.” (Şiddetin Türü- Süresi: Sözel Şiddet - 2 saniye).

“Pearl’un Steven’a bağırarak bunu bir daha yapma demesi.” (Şiddetin Türü- Süresi: Sözel şiddet - 2 saniye).

“Pearl’un kılıçıyla heykelin üstündeki kristal karidesleri yok etmeye çalışması.” (Şiddetin Türü- Süresi: Fiziksel şiddet - 5 saniye).

“Garnet’in, sütuna ayağı ve koluyla vurarak akan suyun olduğu yerde köprü oluşturması.” (Şiddetin Türü- Süresi - Fiziksel şiddet - 4 saniye).

“Chesseburger çantasında heykeli bulamayan Steven’in, heykel yerine oyuncacı Bay Kuizi’yi koyması. Koyduğu yerde ışığın Ay’a doğru yükselmesi ve Bay Kuizi’nin patlaması ve kulenin yıkılması.” (Şiddetin Türü- Süresi - Fiziksel şiddet - 20 saniye).

“Cheese Burger Backpack-Cheeseburger Çanta” isimli çizgi film 174 çekimden oluşmuştur. 34 genel çekim, 71 yarı genel çekim, 30 çekim, 3 diz, 21 bel çekim, 23 göğüs çekim, 4 omuz çekim, 2 baş çekim, 8 özel çekim, ayrıntı çekimde oluşmuştur. Bu çizgi filme ait şiddet görüntüleri aşağıda da gösterilmiştir.

Sözel Şiddet

Sözel Şiddet

Fiziksel Şiddet

Resim 1: “Steven Universe” Çizgi Filmindeki Şiddet Görüntüleri

Bulgular

6 farklı çocuk kanalındaki toplam 42 adet çizgi filmin analizi yapılarak şiddet düzeyleri incelenmiştir. Buna göre;

Tablo 2: Çalışmada Yer Alan TV Çocuk Kanalları

Tv Çocuk Kanalları	İzlenen Çizgi Film Sayıları
Cartoon Network	7
Disney Channel	7
Minika Çocuk	7
Minika Go	7
Planet Çocuk	7
TRT Çocuk	7
TOTAL	42

Çalışma kapsamına alınan çocuk kanalları ve bu kanallarda izlenen çizgi film sayıları yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo 3: Çalışmada Yer Alan Çocuk Kanallarının Yapım Türleri

Yapım	İzlenen Çizgi Film Sayıları	
	n	%
Yerli yapım	9	21,42
Yabancı yapım	33	78,58
TOTAL	42	100

Çalışmada yer alan çocuk kanallarının yapım türleri incelendiğinde; %78,58'inin yabancı yapım, %21,42' sinin yerli yapım olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 4: Analiz Yapılan Çizgi Filmlerde Şiddet Varlığının İncelenmesi

Şiddet İçeriği	n %	
	n	%
Var	30	71,43
Yok	12	28,57
TOTAL	42	100

Çalışmada yer alan çocuk kanallarında izlenen çizgi filmlerde şiddet varlığı incelendiğinde; İzlenen 42 çizgi filmin %71,43'ünde şiddetin var olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 5: Şiddet Görülen Çizgi Filmlerde Yapım Türleri

Yapım Türü	Şiddet İçerikli Çizgi Film Sayısı	%
Yerli	1	3,33
Yabancı	29	96,67
TOTAL	30	100

Analizi yapılan 42 çizgi filmin 30'unda şiddet görülmüştür. Şiddetin görüldüğü çizgi filmlerin %96,67'si yabancı yapımlardır (Tablo 5).

Tablo 6: Analiz Yapılan Çocuk Kanallarında Şiddet İçeren Çizgi Film Sayılarının İncelenmesi

Çocuk Kanalları	Şiddet İçeren Çizgi Film Sayıları	
	n	%
Cartoon Network	7	
Disney Channel	7	
Minika Çocuk	5	
Minika Go	7	
Planet Çocuk	4	
TOTAL	30	

Çalışmada analiz yapılan çocuk kanallarında şiddet içeren çizgi film sayıları incelendiğinde; şiddet içeriğinin saptandığı çizgi film kanallarından Cartoon Network, Disney Channel ve Minika Go'da yedi çizgi filmin yedisinde; Minika Çocuk'da ise yedi çizgi filmin beşinde; Planet Çocuk kanalında ise yedi çizgi filmin dördünde şiddetle karşılaşılmıştır (Tablo 6).

Tablo 7: İzlenen Çocuk Kanallarında Görülen Şiddet Türlerinin İncelenmesi

Görülen Şiddet Türleri	Şiddet İçerikli Çizgi Film Sayısı
Duygusal Şiddet	11
Sözel Şiddet	24
Fiziksel Şiddet	26

Altı farklı çocuk kanalındaki analizi yapılan 42 çizgi filmde 11 duygusal şiddete, 24 sözel şiddete, 26 fiziksel şiddete rastlanmıştır (Tablo 7).

Tablo 8: İzlenen Çocuk Kanallarına Göre Şiddet Türlerinin Dağılımı

Görülen Şiddet Türleri	İzlenen Çocuk Kanalları									
	Cartoon Network		Minika Çocuk		Planet Çocuk		Minika Go		Disney Channel	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Duygusal Şiddet	2	28,57	1	20	3	75	1	14,28	4	57,14
Sözel Şiddet	7	100	1	20	3	75	6	85,71	7	100
Fiziksel Şiddet	7	100	4	80	2	50	6	85,71	7	100
Şiddet İçeren Çizgi Film Sayısı	7		5		4		7		7	

Cartoon Network kanalında izlenen 7 çizgi filmin 2'sinde duygusal şiddet, 7'sinde hem sözel hem de fiziksel şiddet bulgusuna rastlanmıştır. Minika Çocuk kanalında izlenen 7 çizgi filmin 1'inde duygusal şiddet, 1'inde sözel şiddet, 4'ünde fiziksel şiddet, bulgusu görülmüştür. Planet Çocuk kanalında izlenen 7 çizgi filmin 3'ünde hem duygusal hem de sözel şiddet, 2'sinde fiziksel şiddet bulunmaktadır. Minika Go çocuk kanalında izlenen 7 çizgi filmin 1'inde duygusal şiddet, 6'sında hem sözel şiddet hem de fiziksel şiddet bulgusuna rastlanmıştır. Disney Channel çocuk kanalında izlenen 7 çizgi filmin 4'ünde duygusal şiddet, 7'sinde hem sözel şiddet hem de fiziksel şiddet bulgusu görülmüştür (Tablo 8).

Tablo 9: İzlenen Çizgi Filmlerde Şiddet Türlerine Göre Sürelerinin İncelenmesi

ŞİDDET TÜRLERİ	Duygusal Şiddet		Sözel Şiddet		Fiziksel Şiddet	
	n	%	n	%	n	%
1-25 sn	8	72,72	16	66,7	9	34,60
26-50 sn	2	18,18	5	20,8	6	23,10
51-100 sn	1	9,1	2	8,3	4	15,40
100sn ve üzeri	-	-	1	4,2	7	26,90
TOTAL	11	100	24	100	26	100

Analizi yapılan 42 çizgi filmin 11’de duygusal şiddet, 24’ünde sözel şiddet, 26’sında fiziksel şiddet bulgusuna rastlanmıştır. Duygusal şiddet bulgusunun görüldüğü çizgi filmlerin 8’inde (%72,72) şiddet, 1-25 saniye boyunca gösterilmiştir. Sözel şiddet bulgusunun görüldüğü çizgi filmlerin 16’sında (%66,7) şiddet 1-25 saniye boyunca izlenmiştir. Fiziksel şiddet bulgusunun görüldüğü çizgi filmlerin 9’unda (%34,60) şiddet 1-25 saniye arasında gösterilmiştir (Tablo 9).

Sonuç

Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun incelendiği bu araştırmada; %78,58’inin yabancı yapım, %21,42’sinin yerli yapım olduğu görülmüştür. Televizyondaki çizgi filmlerin çoğunluğu yabancı yapımdır. Çizgi filmlerdeki şiddet varlığı incelendiğinde; %71,43’ünde şiddetin var olduğu belirlenmiştir. Çocuk kanallarında gösterilen çizgi filmlerin çoğunluğu şiddet içermektedir.

Analiz yapılan çocuk kanallarında şiddet içeren çizgi film sayıları incelendiğinde; şiddet içeriğinin saptandığı çizgi film kanallarından Cartoon Network, Disney Channel ve Minika Goda 7 çizgi filmin 7’sinde; Minika Çocuk’da 7 çizgi filmin 5’inde; Planet Çocuk kanalında 7 çizgi filmin 4’ünde şiddetle karşılaşmıştır. Devlet kanalı olan TRT Çocuk’un yayınlandığı çizgi filmlerde herhangi bir şiddet ögesine rastlanmamıştır. Şiddet içeriği içermeyen çizgi filmlerde eğitici içerik ön plandadır.

Altı farklı çocuk kanalındaki analizi yapılan 42 çizgi filmin 11’inde duygusal şiddete, 24’ünde sözel şiddete, 26’sında fiziksel şiddete rastlanmıştır. Duygusal şiddet bulgusunun görüldüğü çizgi filmlerin 8’inde (%72,72) şiddet, 1-25 saniye boyunca gösterilmiştir. Sözel şiddet bulgusunun görüldüğü çizgi filmlerin 16’sında (%66,7) şiddet 1-25 saniye boyunca izlenmiştir. Fiziksel şiddet bulgusunun görüldüğü çizgi filmlerin 9’unda (%34,60) şiddet 1-25 saniye arasında gösterilmiştir.

Şiddet içerikli çizgi filmlerde şiddet düzeyleri farklılıklar göstermektedir. Bazı çizgi filmlerin eğitici özelliği ön planda görülürken, bazı çizgi filmlerde şiddet gözle görünür seviyede, hatta

rahatsız edici yoğunluktadır. Şiddet analizi yapılan çizgi filmlerde en fazla şiddet türü olarak fiziksel şiddete rastlanılmıştır.

Çizgi filmlerde şiddet içeren görüntülerde genel çekim, yarı genel çekim, boy çekim gibi çekim ölçekleri kullanılmıştır. Televizyondaki şiddetten çizgi filmler yoluyla çocukların etkilendiği görülmüştür. Bu etkiyi azaltmak için ebeveynlere, çocuk kanallarına, yapım şirketlerine, RTÜK'e görevler düşmektedir. Ebeveynler çocuklarıyla birlikte çizgi filmleri seyrederken seçici olmalıdırlar. Çocuk kanalları 24 saat yayın yaptıkları için, yayın saatini doldurmak amacıyla aynı çizgi filmleri aynı gün içerisinde göstermektedirler. Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerin çoğunluğu yabancı yapımdır. Yerli yapım çizgi film sayısı yeterli değildir. Bu sayıyı arttırmak için yapım şirketleri devlet tarafından desteklenmelidir. Böylelikle eğitici çizgi filmlerin sayısı artırılmış ve okul öncesi çocukların şiddet etkilenme seviyesi azaltılmış olur.

Kaynaklar

- Ayrancı, Köseoğlu & Günay. (2004). Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 133-140.
- Demirkol, P. (2013). *Televizyon çocuk programlarında yer alan müziklerin müzik dersi öğretim programı genel ve özel amaçları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, A., & Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: İlköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 194.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet, psikiyatride güncel yaklaşımlar. *Current Approaches in Psychiatry*, 4 (1) 27.05.2015 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/pgy/issue/11155/133390> adresinden edinilmiştir.
- Güz, H. (2007). Şiddet ve gençliğin şiddeti algılaması. *Çocuk ve ergene yönelik şiddetin önlenmesi sempozyumu, 15-16 Mayıs 2006* içinde. Ankara: AEM Kitap.
- İldeş, N. (2002). *Radyo ve televizyonlarda şiddet ve intihar haberlerinin sunumunun toplum üzerindeki etkileri sempozyumu*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Kahriman, G. (2013). Yazılı ve görsel basında çocuk haberlerinin seçiminde eşik bekçilerinin rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karatay, G., & Kesgin, M. T. (2006). Çocuk, televizyon ve şiddet. *Hacettepe Üniversitesi Araştırma Görevlileri Sempozyumu* içinde (ss. 129-148).
- Küçükdoğan, B. (2009). *Televizyon ve... Tematik canlandırma ve Türkiye*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Küçükkurt, M. (1989). Televizyon ve çocuk. *Düşünceler Dergisi*, 3 (3). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Linstrom, M. (2003). *Brand Chil*. Kogan Page Publication.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *Şiddet içermeyen eğitim*. Ankara: MEB Yaygın Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü.
- Özmert, E. N. (2005). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi- II: *Çevre. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 4. 27.05.2015 tarihinde http://www.cshd.org.tr/uploads/pdf_CSH_176.pdf adresinden edinilmiştir.
- Özonur Çöloğlu, D. (2010). *Televizyon mesih mi? Şeytan mı?*. Ütopya Yayınevi.
- Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun- 3984. (2015). *Rtü.k.gov.tr*. 27.05.2015 tarihinde <https://www.rtuk.gov.tr/yururluktan-kaldirilan-duzenlemeler/5166/3892/yururluktan-kaldirilan-duzenlemeler.html> adresinden edinilmiştir.
- Rigel, N. (1995). *Haber, çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- RTÜK. (1997). *Aile bireylerinin televizyon izleme gün ve saat alışkanlıkları kamuoyu araştırması: Ankara bölgesi*. Ankara, Radyo Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Dairesi Başkanlığı.
- Şirin, M. R. (2011). Şiddet, televizyon ve medya çocuk dostu medya. *Çocuk hakları ve medya çalışanları el kitabı* içinde (s. 163-184). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. *Cogito*, 6-7 Kış Bahar. Yapı Kredi Yayınları.

